

УДК 343.533

О. К. Василяка, здобувачОдеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

РАННІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ЙОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Стаття присвячена дослідженню історії розвитку вітчизняного законодавства про комерційну таємницю. Визначені основні етапи еволюції цього інституту, зокрема, щодо його кримінально-правового захисту.

Ключові слова: кримінальне право, комерційна таємниця, кримінально-правовий захист.

Процес формування й розвитку правового інституту комерційної таємниці, його законодавчої бази, що визначає рамки можливої та дозволеної поведінки суб'єктів цивільного та комерційного права при виборі правових механізмів використання та захисту комерційно цінної інформації та забезпечення балансу приватних і публічних інтересів, історично включає етапи, характерні для періодизації історії держави та права України [1, 407].

Перший етап характеризується веденням общинного натурального господарства, заснованого на колективній формі власності, і утворенням великої церковної, князівської та боярської власності. Для цього періоду характерні міждержавні торговельні відносини Київської Русі з Візантією та іншими державами [2, 57]. Договори містили умови, що дозволяли сторонам захищати свої національні інтереси (державна таємниця). Усередині держави між представниками різних верств населення укладалися договори за участю торговців і ремісників, що передбачали умови по захисту торговельних і професійних секретів. При узгодженні умов договору купівлі-продажу купці, лихварі, майстри користувалися інформацією, що містилася в торговельних книгах, в яких відображались їхня діяльність і матеріальне становище. Таємниця торговельних книг охоронялася законом [3, 10–24]. Торговельною таємницею вважалося знання місць закупівлі товарів, списки покупців та інша інформація.

Слід зазначити, що за часів правління Ярослава Мудрого з'явився перший збірник законів «Руська Правда», в якому вперше в історії України-Русі зібрано закони, що регламентують фінансові відносини. У цьому збірнику регулюється поняття кредиту [4, 57]. Остання згадка про застосування статей «Руської Правди» датована 1840 р. на Правобережній Україні. Отже, створений князем Ярославом Мудрим (і його синами та онуками) перший збірник законів як правова основа функціонування фінансового механізму організації економіки України діяв 800 років. В історії подібних фактів мало, хіба що американська конституція, яка діє понад 200 років [4, 62].

Другий етап характеризується поділом праці з його наступною кооперацією, використанням ремісничої техніки, виникненням мануфактурного виробництва та появою поняття «промислової таємниці», що дозволяла промисловцям захищати свої майнові інтереси. У часи так званої «петровської модернізації» значення «промислової таємниці» зростає у зв'язку з поширенням приватної власності, ринкових відносин і поступовим переходом від мануфактурного до фабрично-заводського, індустріального виробництва.

Таким чином, необхідність охорони комерційної таємниці в дореволюційний період була викликана, у першу чергу, розвитком капіталістичних економічних відносин, захист комерційної таємниці забезпечувався в основному за допомогою норм кримінального права.

Література

1. Кузьминець О. А. *Історія держави і права України: Навч. посіб.* / Кузьминець О. А., Калиновський В. С., Дігтяр П. А.; Ред.: Я. Ю. Кондратьєв. — К.: Україна, 2000. — 428 с.
2. Карамзин Н. М. *История Государства Российского* / Н. М. Карамзин [Послесловие, комментарии А. Ф. Смирнова]. — М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. — 879 с.
3. Розенберг В. В. *Промысловая тайна* / В. В. Розенберг. — СПб.: Тип. ред. периодич. изд. М-ва финансов, 1910. — 68 с.
4. Ковалюк О. М. *Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики)*: Моногр./О. М. Ковалюк. — Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2002. — 396 с.
5. Гасанов Р. М. *Шпионаж особого рода* / Р. М. Гасанов. — М.: Мысль, 1989. — 254 с.
6. Пиленко А. А. *Право изобретателя: (Привилегии на изобретения и их защита в рус. и междунар. праве): Историко-догмат. исслед.: в 2 т.* / А. А. Пиленко. — СПб.: тип. М. М. Стасюлевича, 1902–1903. — Т. 1: *Очерк истории привилегий на изобретения (в связи с эволюцией доктрины)*. — 1902. — 495 с.
7. *Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1885 года* / [Изд. Н. С. Таганцевым]. — [5-е изд., дополн.]. — СПб.: тип. М. М. Стасюлевича, 1886. — 714 с.
8. Шершеневич Г. Ф. *Учебник торгового права* / Г. Ф. Шершеневич; Вступ. ст. Е. А. Суханова. — М.: Фирма «Спарк», 1994. — 335 с.
9. Таганцев Н. С. *Уголовное уложение 22 марта 1903 г.: С мотивами, извлеченными из объяснительной записки редакционной комиссии представления Мин. Юстиции в Государственном Совете и журналов — особого совещания, особого присутствия департаментов и общего собрания Государственного Совета* / Н. С. Таганцев. — СПб: Издание Н. С. Таганцева, 1904. — 1124 с.

О. К. Василяка, соискатель

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина

РАННИЕ ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНСТИТУТА КОММЕРЧЕСКОЙ ТАЙНЫ И ЕГО УГОЛОВНО- ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ

РЕЗЮМЕ

Исследование истории развития отечественного законодательства о коммерческой тайне имеет как научную, так и практическую необходимость, поскольку дает представление о его основах. В статье определены основные этапы эволюции этого института, в частности, относительно его уголовно-правовой защиты.

Ключевые слова: уголовное право, коммерческая тайна, уголовно-правовая защита.